

Q. F. S. F. Q."

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

S T U D I O
L I N G U Æ H E B R Æ Æ
M A T U R I U S I N C H O A N D O,

QUAM,

*Suffragante Ampliff. Facult. Philofoph. in Regia ad Auram
Academia,*

P R Æ S I D E

VIRO AMPLISSIMO atq; CELEBERRIMO,

D_N. CAROLO ABRAH.
CLEWBERG,

L. L. O. O. & Græc. PROFESS. Reg. & Ord.

P R O G R A D U,

Publico eruditorum examini fubjicit

A N D R E A S S. E D B L A D,

W. GOTHUS.

Die X. Julii Anni MDCCLIV.

Loco horisque ante meridiem solitis.

ABOÆ, Impreffit Direc. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland, JACOB MERCKELL.

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO
REVERENDISSIMO PAIRI AC DOMINO.
**ENGELBERTO
HALENIO**

S. S. Theologiæ DOCTORI
Consummatissimo,
Inclitæ Diœceſeos Scarenſis EPIſCOPO
Eminentiffimo,
Ven. Conſiſtorii PRÆSIDI
Graviſſimo,
Gymnaſii Scholarumque per Diœceſin EPHORO
Adecuratiſſimo,
MÆCENATI INCOMPARABILI.

*I*gnoscas, Reverendiſſime D:ne Epifcope, quod Camæna
plane ignota immaturum ingenii fatum Celebratiſſimæ
Tuæ Eminentix conſecrare ſuſtineat. Mola ſalfa litant qui ſbu-
ra non habent. Dum Epifcopatus Scarenſis univerſus feſtivo tri-
pudiat gaudio, quod Te Summum ſuum EPHORUM, quem ante-
bac cupido duntaxat animo eminus eſt amplexatus, jam ocu-
lis quoque venerabundis cominus intueri, oratione pietatem
ſpirante proſequi, & geſtibus devotiſſima teſtantibus venerari
poſſit

possit; quid mirum, si tantus letitiae sensus per singulas quasi fibrillas morales hujus corporis disseminatus, de corde ad extimas quascunque particulas gratum propaget motum. Quod me adinet, qui felicitis hujus gentis minutissimus quasi articulus sum, vere adfirmare possum, me licet in ultimis Patriae terminis habere, tantam tamen materiem gaudendi desumpsisse ex inusitata fama constantia, dum incomparabiles Tuas virtutes adnunciat, ut ferreo essens animo, si tantum Ephorum tenerrimo venerationis adfectu non prosequer. At cum apta circumspicio signa, quibus filialem mentis adfectionem ostendam, idem mihi accidit, quod simplici illi homini, qui, muneribus pretiosis deficientibus, Artaxerxi Persarum Principi, volam aqua plenam, quam ex proximo hauserat fluvio, in tessera pia mentis offerebat. Nihil enim praeter egenas has pagellas habeo, quo pietatem in Te meam declarem. Has igitur si sereno susceperis vultu, me feliciter predicabo, ac si a Rege Persarum auream impetrassem crateram. Interea spe latus, Summum rerum Arbitrum seriis compellabo votis, dignetur Te, Reverendissime D:ne Episcopo, ditissima tua gratia ad ultimos mortalitatis terminos sospitem & incolumem servare, in Reipublica Ecclesiastica & Litteraria emolumentum certissimum, Nobilissime Tuæ Familiae solatium dulcissimum & bonorum denique omnium patrociniū exoptatissimum.

Reverendissimi NOMINIS TUI

cultor devotissimus
ANDREAS S. ELBLAD.

Råd och Handelsmannen i Staden Lidköping/
Adle och Högachtade/

Herr **HANS LIEDBERG,**

Min gunstige Herre.

Sör mångfalliga godhet, min Herre, är orsaken, hvarföre jag tagit mig then friheten, at tilskrifwa Eder thetta mitt ringa snilleprof. I hafwen sielf ifrån ungdomen låtit lärdom wara Eder Nådgifware och dygd Eder Ledsgare; therföre hafwer thet ock blifwit Eder för en beständig wana och lifsom andra naturen, at gynna them, som låta these twenne ålta lyckans wercktyg wara sig om hiertat. Jag för min del, har flere prof theraf i händerna. Edart goda sinnelag begynte aldraförst med mångfalliga walgierningar undsägna mig, ta jag hade then äran, at med min ringa undervisning betiena Edra kära och wälartade Barn, och sedan Gudsnyen fört mig til thema afläggna orten, har thet på lika sätt hugnat mig. Min årkänsla theremot, är större, än at how stulle på et så trängt papper tilräckeligen kunna toltas. Min oförmögenhet at lämna werckeliga wedermålen af min winfränckta tilgifwenhet, är thet som måst beknurat mitt tacksamma sinne. Låten förthenkul, Gunstige Herre, thesa så bladen wara et tydeligt fast o-tilräckeligit prof theraf, at Edra walgierningar intet fallit på en otacksam, så har jag en god del af det jag önskar. Min lufswa plicht skal therjämte oupphörigen förblifwa, at med trogna böner ifrån högden utbedia öfwer min Herre och thes förnåma omwårdnad all andelig och lekamlig wälsignelse. Framhårdar med wördnad och tilgifwenhet

Adle och Högachtade Herr Rådmannens/
Min Gunstige Herres/

Ödmuikte tjenare,
ANDREAS S. EDBLAD.

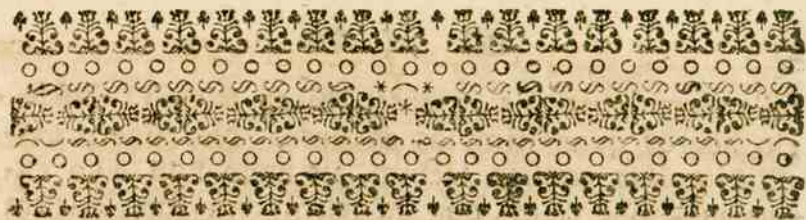
CLARISSIME AUCTOR!

SExennium jam fere est, Clarissime Domine Candidate, ex quo mihi licuit fidei Tua institutione frui, cumque tanto temporis intervallo omnes ingenii nervos in id intenderis, ut variarum scientiarum genere tenellum meum animum ornares, injurios omnino essem, nisi hæ occasione publice testatum facerem tenerum affectum, quo Te propter summa Tua in me beneficia prosequor. Virtutes Tuas singulares, longe supra meas laudes positas, extollant & deprædicent alii, quibus maturius contigit ingenium, mihi satis fuerit, in tesseram grati animi, ut potuerim, significasse, quod non voce tantum, sed & exemplo ad omne virtutis genus mihi semper præiveris, quodque talem in Te habuerim studiorum meorum moderatorem, ut nec fidelio-
rem sperare, nec meliorem optare unquam potuerim. Ex

Ex animo itaque Tibi gratulor exantlatos jam
masculæ labores Academicos, & dum vivam vo-
vebo, ut Summus omnium rerum Stator velit
Te largo bonorum cumulo ita augere, ut
nihil desideres, quod unquam Præceptori ex
asse fideli optare potuerit discipulus candi-
dus atque ex animo gratus,

OTTO TANDEFELDT
Junior.

I. N. 7.

§. I.

Univerſum genus humanum & ſingula
ejus individua ex obſcuris nihili late-
bris in conſpicuum hoc univerſum
ideo prodire juſſit Summus rerum Ar-
chitectus, ut ſubjecta felicitatis capa-
cia exiſterent, in quæ immenſam ſuam gratiam ple-
nis quaſi undis exoneraret. Pluribus ſane rationi-
bus amabilem hanc veritatem adſtruere ſupervaca-
neum judicamus, quippe quæ tanta lucet evidentia,
ut manifeſtum ſtultitiæ documentum edere cenſen-
dus ſit, qui dubitationibus vel tantillum relinqueret
locum. Singulis rebus creatis inſignem proſus a-
ptitudinem ad noſtram felicitatem promovendam in-
didit creatrix manus. Hæc ne in caſſum iret, ani-
mam quoque noſtram talibus inſtruxit dotibus, ut
earum ope non tantum indagari, ſed & adplicari
poſſit, modo debitam adhibeamus induſtriam, tena-
cemque mentis æruginem proba inſtitutionis lima

A

tol-

collendam curemus, intensissimo sciendi desiderio acutos quasi stimulos addente. Nec sine provido Numinis consilio factum, ut nullo non ævo existerint, qui viam, qua ad felicitatem itur, partim regulis monstrare, partim exemplis commendare lategerunt. Sed omnia vincere obstacula & optatum felicitatis portum adsequi, hoc opus, hic labor est. Certe ex alto infirmitatum luto, in quo omnes per naturam hæremus, nemo satis feliciter eluctari potest, nisi debiles animæ vires ultra propriam activitatis sphaeram divino quodam auxilio elevatae fuerint. Hinc, qui Scripturam divinitus revelatam adducit, omnia ineffabilis Dei bonitatis argumenta unico veluti plaustro advectasse censebitur; quandoquidem nullum benevolentiae signum vel concipi potest, quod non in aureo hoc libro vividis relucet radiis. Singula enim oracula, quæ in Sacra comparent Pagina, sunt instar opulentæ cujusdam fodinæ, quæ inexhaustam auri copiam cunctis quidem venis recondit, sed non nisi diligentibus sui scrutatoribus pandit, qui interiora ipsius viscera idoneo lingvarum authenticarum scalptro sollicitare norunt. Quod vero multi doctrinæ salutiferæ studiosi tam necessaria eruditionis sanctioris adminicula vel prorsus fastidiant, vel extimis duntaxat digitis attingant, id quidem nostro judicio exinde provenit, quod, nescio quo errore seducti, justo serius ad excolendam hanc litteraturam accedant. Quoniam vero studium linguæ Hebrææ imprimis tam maleficam experitur fortunam, operæ pretium fuerit evincere, quod
 matu-

maturius, quam vulgo fit, excoli debeat ab omnibus, qui sanctiora ambiunt munera. Quod cum pauculis hisce pagellis pro virili præstare decreverimus, Te, Lector Benevole, qua decet observantia rogamus, velis innocuos conatus nostros in meliorem interpretari partem.

§. II.

OMnibus artium liberalium cultoribus adprime necessarium est, decentem discendi ordinem tenere. Hic quinta quasi essentia studiorum est: In hoc spirant, In hoc vivunt. Qui eum diligenter observant, proficua laboris compendia faciunt; contra vero, qui eundem negligunt, malecauta sua imprudentia sibi innumeras creant molestias. Ingenium fatigant & iudicium obtundunt, adeo ut sero vel nunquam propositum adsequantur scopum. Hoc faciles habet probationes, nec ullum fugere potest, qui vel tantilla veri perspicientia instructus fuerit. Nobis igitur, ut dicendis necessaria supponamus fundamenta, genuinas ordinis regulas, ad quas totus studiorum cursus adcommodari debet, paulo distinctius hic exponere placet. In antecessum vero observasse iuvabit, studiosos minus recte rebus suis consulere, nisi iustum servent modum. Hinc primam eorum curam eo conferendam iudicamus, ut certum sibi scopum præfigant, adeo ut non per universum scientiarum campum vagabundi excurrant, sed, natura duce & fortuna comite, præcipuam quandam scientiam præ ceteris eligant, quam ex pro-

fesso, ut ajunt, excolere satagant, ne quando iis jure exprobrari possit odiosum illud diciturum: aliquid in omnibus & nihil in toto. Nam pauci, immo paucissimi sunt, qui pluribus ingenuis artibus sufficiunt, si adcuratam rerum scientiam sectabuntur, nec satis habebunt superficialiam quandam notitiam comparare. Sedulo tamen cavendum, ne nostro delectati studio reliqua contemnamus. Nam sicut maritus, rectum rationis ductum sequens, cum dilecta tori focia intimiorem quandam familiaritatem colit, non tamen ideo aut consanguineis ejus fraternam denegat amicitiam; aut ancillis benevolum animi adfectum testari detrectat; sic studiosus domesticam suam scientiam ita deperire non debet, ut aut disciplinas huic agnatas fastidiat, aut ceteras respuat, quæ Heræ suæ proficua præstant servitia. Nam sororio quodam vinculo conjunctæ sunt artes litterariæ, & pleræque sibimet invicem auxiliatrices porrigunt manus. Atque sic quidem ad speciales ordinis canones descendendos descendimus, quorum tres peculiarem merentur attentionem. Primus postulat, ut ipsi scientiarum moli præstruamus ea, quæ fundamentis rite ponendis interservire deprehenduntur, & sine quibus ædificium superstructum necessario vacillat. Secundus exigit, ut eorum, quæ indispensabilis sunt necessitatis, potiorem habeamus rationem, quam eorum, quæ leviolem quandam utilitatem pollicentur. Tertius requirit, ut semper, ceteris paribus, faciliora difficiliorebus præmittamus.

§. III.

OMnes hos canones insuper habent, qui studium Scientiarum culturæ Linguarum præferunt, illud teneriori, hæc robustiori adsignantes ætati. Nam primum quidem naturalem discendi ordinem pervertunt, & ut Sytheticum habet proverbium, jumentum posttello postponunt, ex eo scilicet capite, quod realia prius tractanda suscipiant, quam instrumentalia, haud secus ac si avicula plumis non dum emissis volatum tentaret. Deinde vero se insuperabilibus implicat difficultatibus, eo nomine, quod inconsultis plane consiliis simplicem discendi laborem multiplicent. Tandem etiam in eo peccant, quod nullum rerum delectum habeant, sed summa imis & quadrata rotundis misceant, Linguarum quasdam ante, quasdam post serium Scientiarum studium addiscentes. Singula hæc adserta per se vera sunt, nec ulteriori egent probatione. Nihilo tamen minus primo omnium loco ponendam esse sedulam Linguarum culturam, paulo diligentius evictum ire placet. Ingenium scilicet humanum haud inepte comparaverimus, cum secunda plantarum natura. Quemadmodum enim hæc ineunte æstate mollibus superbiunt floribus, germina vero exigua ostendunt, illis vero paulatim flaccescentibus, hæc continua adquirunt incrementa, donec autumnu matura proferant semina; ita illud teneriore adhuc ætate vegeta gaudet memoria, iudicium vero rudiusculum ostendit, illa autem pedetentim exolescente, hoc quotidiana virium additamenta sentit, tandemque sigularem
 pror-

profus maturitatem consequitur. Jam vero cum certissimo experientiae testimonio constet, Lingvas plus memoriae & Scientias plus iudicii postulare; arbitra ipsa natura, confectum existimamus, illis a teneris inde ungviculis, his vero robustiore demum aetate incumbendum esse. Qui contrarium sequuntur institutum, similes sunt morioni Melanchthonis, qui, ex more ligna in culinam Heri ferens, solitus est ex ima strue ea revellere, quae sine magno negotio moveri non poterant, interrogatusque, cur id faceret, respondit, se difficillimam laboris partem primum confecturum, summa illa facilius moveri, nec vidit quantum referret ordine singula tollere. Vide Tom. I. sel. Decl. p. 421.

§ IV.

Invictissimo inductionis argumto palpabilem hanc veritatem hic extra controversiam ponere facilissimum esset, nisi vereremur, ut maxima pagellarum angustia multitudinem dicendorum caperet. Sed dicis, totum disciplinarum cœtum in binos veluti choros distribui, quorum alter instrumentales, alter principales complectitur, non his sed illis præmitti debere studium Lingvarum. Minime vero. Si disciplinas instrumentales singulas adcurata pensitaveris trutina, nulli dubitamus, quin deprehensus sis, hanc exceptionem in merum abire tumum. Tribus omnino partibus Philosophia instrumentalis univèrsa constat, nimirum Philologia, Historia & Logica. Prima, quæ genuino Linguarum studio
absol-

absolvitur, primo omnium loco recensetur ab iis auctoribus, qui naturalem disciplinarum ordinem sequuntur; unde prono fuit alveo, quod illa prius addisci debeat, quam transitus ad reliquas fiat. Historia, quatenus nuda recenset facta, quæ ab omnibus intelligi possunt, nihil habet difficultatis, modo memoriæ suum constet robur, adeoque ex hoc capite necesse non est, ut studium Linguarum ei præcedat; quatenus vero negotia solis eruditis pervia persequitur, maturiorem sane ætatem & iudicium magis exercitatum requirit. Accedit, quod majorem sui partem ex libris peregrina lingua exaratis haurienda sit. Logica, quatenus circa notiones secundas velatur, præviam postulat Philologiam, quæ ipsas notiones primas suppeditat. Præterea quis aut nativas scriptorum ideas indagabit, aut iudicia veritati congrua formabit, aut legitima ratiocinia construet, nisi peculiare vocum potestates beneficio Linguarum, quibus usi sunt auctores, sibi reddiderit familiares. Si vero quis eo progrediretur incertitæ, ut disciplinas quoque primarias studio Linguarum præmittendas somniaret, iste, nostro quidem iudicio, parilem proponeret absurditatem, ac si quis contenderet, commode fieri posse, ut homo sine manibus capiat & sine pedibus incedat.

§. V.

Sederunt forte, qui hæc omnia de Linguis tantum Europæis interpretabuntur; Hebraicam vero, ex cultis demum scientiis, addiscendam arbitrabuntur. Verum hi erunt fere, qui malefænis falcinati præiudiciis,

consuetudinem, quam rationem sequi gloriosius existimabunt. Hi si didicerint, non opinionibus hominum, sed affectionibus rerum convenienter ferendum esse iudicium; non admirabuntur nos, qui, solidis inducti argumentis, serinum Sancti Labii studium non Scientiis solum primariis, sed artibus quoque humanioribus præmittendum iudicamus. Ne vero iniqua videamur postulare, ut æqua feramus, hic monuisse iuvabit, quod non singulis promiscue studiosis necessarium iudicemus Hebraismum, sed iis fere solis, qui vel sanctissima Dei Oracula populum olim docebunt, vel venerabilem eorum veritatem adversus malignas adversariorum technas vindicabunt. Nam, nobis quidem arbitris, eodem, sine præcipuo aliquo detrimento, carere poterunt ii, qui profana duntaxat studia excolere decreverunt. Negare tamen non possumus, quin & his, si genuinas ejus delicias gustare voluerint, peculiariter conferat oblectamenta. Quid? quod studiosis Eloquentiæ, Historiæ & Geographiæ interdum præsentissimas ferat suppetias. Quapropter & illis auctores fuerimus, ut naturalem discendi ordinem observent, nec, fatigata demum memoria, animum ad Hebraicas adplicent litteras. Sed propius ad propositum. In publicis litterarum palæstris, alma Lingvarum triga, Hebraica, Græca & Latina tractatur. His multi Germanicam & Gallicam, pauci etiam Anglicam & Italicam, privata quidem industria, adjiciunt. Institutum laudo, modum vero non probo. Nam augustam Orientis Regnam ultimo positam loco videre, non potest
 non

non justum indignationis sensum excitare apud omnes, qui occasionem habuerunt inimitabiles ejus virtutes cognoscendi. Idcirco enormem hunc errorem impugnare, &, ut par est, Linguæ Hebraicæ primum vindicare locum conabimur. Id vero plurimæ ejus prærogativæ postulant, quarum singulæ ita comparatæ sunt, ut eidem citra controversiam æqua præcedentiæ jura concedant. Primum quidem antiquitate tantum inter cæteras eminet Lingvas, quantum lenta solent inter viburna cupressi. Apertis enim indicii constat, quod mundo vix creato primis Parentibus nostris cum ipsa vita, & quidem a Summo rerum Arbitro, inspirata sit. Deinde intemerata puritas ipsi dignitatem prorsus irrefragabilem conciliat. Etenim universas suas divitias ex proprio habet thesauro, adeo ut ne unicam quidem voculam agnoscat, quæ extraneis debeatur incunabulis. Nam omnes illas radices, quas hodierna ejus indigentia ex ceteris orientalibus Linguis erui jubet, non ut peregrinas adoptat, sed ut domesticas repetit, quippe quas germanæ hæc filiæ communi debent Matri, adeoque ipsi jam indigenti jure postliminii restituere tenentur. Porro incomparabilem quoque ubertatem per omnia ostendit. Hoc vel unicum evincit exemplum. Solam frangendi ideam octodecim distinctis verbis exprimunt Hebræi, & quidem ita, ut singulis determinationem quandam specialem insinuent. Plura enumerare non vacat. Nec admirabilem ejus amœnitatem præterire fas est. Quamvis enim adfectatis Græcorum callopismis non indulge-

at, nativum tamen ornatum in singulis fere formulis manifeste prodit. Deinde neque longioribus vocum trajectionibus naturalem dictionis ordinem turbat, neque inæqualem sermonis characterem adhibet, sed ubique, quantum substrata permittit materia, amabilom servat simplicitatem, cui Veneres prorsus singulares, quasi fragrantissimo quodam condimento, miram conciliant gratiam. Adhæc inviolabilem quoque sanctitatem, quæ primo omnium loco poni debuisset, quasi oculis conspiciendam & manibus palpandam exhibet. Nam sancta Dei eloquia sancto proponit modo, repudiatis paganismi sordibus, quæ ceteras omnes Linguas inquinaverunt, adeoque castissimam animi sanctimoniam omnibus sui cultoribus largissime propinat.

§. VI.

SI aliam quamcunque Linguam sub examen vocaveris & singula hæc momenta requisiveris, nunquam univèrsa simul invenies; unde legitima fuit consequentia, Hebræam omnium præstantissimam esse. Hinc facile concluditur, ei primum deberi locum. Ne vero quis ob præsumtam discendi molestiam, quam passim crepant imperiti, adhuc stolidi nectat dubia, singularem ejus facilitatem argumentis, ut speramus, solidissimis demonstrare possemus. Hic unice provocamus ad simplicitatem prorsus singularem, quam per omnia spirare animadvertitur. Si singula spectas vocabula, partim paucissimis constant syllabis, partim distinctissimis gaudent formis. Rarissimis hæc Lingua utitur compositis,

&

& omnibus vacat difficultatibus, quas infinita terminationum discrepantia in linguis quibuscunque Europæis parit. Si vero integras loquendi formulas consideraveris, incomparabilem animadvertes concinnitatem. Antiqui enim Hebræi maculam sequebantur eloquentiam. Hinc omnes eorum locutiones tam ineptas Sophistarum illecebras, quam vapidas Scholasticorum tricas refugiebant. Verbo: per omnia id, quod communi hominum captui adcommodatum videbatur, diligebant, semper spectantes, non quid tortuosa hominum ingenia enitantur, sed quid genuina cogitandi solertia gignat. Nec aliter facere poterant Scriptores, qui divino agebantur spiritu, & omnia sua monumenta ideo perspicuis mandabant literis, ut a promiscuo mortalium vulgo distincte intelligerentur. Nam ignotum esse potest nemini, quod omnes linguæ Hebrææ opes, quæ ad nostram pervenerunt notitiam, solis sanctorum Dei ministrorum scriptis contineantur. Hæc vero cum exiguum constituent numerum & paucissimis proinde vocabulis absolvantur, etiam ex eo capite facillimus redditur Hebraismus. Hic vero singularem prævidemus objectionem, quam omnino e re fuerit breviter retudisse. Multis enim videri poterit, eo nomine serius excoli debere studium hujus Linguæ, quod solis Theologiæ alumni insignem adferat utilitatem adeoq; genuinis prudentiæ regulis congruum sit, ut tum demum inchoetur, cum certum vitæ genus electum fuerit, quod ætate adhuc impubere fieri vix poterit. Sed hi erunt fere, qui genuinam Hebraismi naturam ignorant,

nullum rerum usum habentes. Primo enim in confesso est, ingentem puerorum multitudinem ante prima studiorum initia, sacro ministerio destinari. Deinde plurima quoque ingenia a teneris inde unguiculis manifesta produnt indicia, ex quibus valde probabiliter concludi potest, cui vitæ generi ex decreto naturæ studere debeant. Præterea ejus indolis est studium Linguæ Hebrææ, ut eam didicisse neminem unquam pœnitere queat, ad quemcunque statum pervenerit. Omnibus enim hominibus, ut Christianis, certum pollicetur usum. Hinc plurimi, qui secularem vitæ rationem secuti sunt, utpote Juris Consulti, Medici, Philosophi, Politici, immo Principes & Reges, eam olim excoluere quam felicissime, excoluntque hodiernum.

§. VII.

Sed sententiæ tamen nostræ, singularem Hebraismi facilitatem adferenti, obstare videtur difficultas a vocibus derivanda semel occurrentibus, quæ ejus sunt indolis, ut genuinus earum significatus exacte cognosci nequeat, nisi Linguæ cognatæ in auxilium vocentur, quod haud mediocrem postulat laborem. Verum enim vero objectiuncula hæc ce facillimo negotio diluitur. Nam primum quidem observare licet, quod singulæ Linguæ mortuæ paribus laborent difficultatibus. Sic Latina suis & Græca suis *σπανίως λεγόμενοις* obnoxia est, quibus lucem aliunde scenerari necesse habet. Quid? quod Linguæ ejusmodi vivæ quædam ejusmodi vocabula possideant, quæ ex dialectis cognatis necessario illustranda sunt, si peculiarem significandi potestatem ostendere valebunt. Hoc omnibus

bus patere putamus, qui Svecanam, Danicam, & Germanicam debita cum diligentia conferre volunt. Largam exemplorum copiam de promere possemus, nisi festinatio prohiberet. Deinde sciendum, reliqua Orientis idiomata, ex quibus Lingua Hebræa in singularibus hisce casibus auxilium petit, tantam certe molestiam Discipulis non creare, quantam ignava quorundam cerebella somniant, sibi que & aliis falso persuadere satagunt. Præterea nostro iam seculo præclara Philologorum diligentia effectum novimus, ut plures ejusmodi voces ab omnibus liberatæ difficultatibus, nihil præter communem discendi laborem desiderent. Postremo, ut quod res est dicamus, omnia illa momenta, quæ tenellum tironum captum superant, & maturum postulant judicium, etiam nos maturiori reservanda ætati statuimus, utpote quæ Hebraismum non tam inchoandum, quam perficiendum spectant. Nam consummatam Linguae Hebrææ peritiam tantum abest, ut a tenerioribus ejus tironibus postulemus, ut potius ne ab omnibus quidem provectoribus requiramus. Nam qui simplicem concionandi facultatem comparare student, satis habere possunt, si tantum didicerint, quantum ad indispensabile præconi certitudinem necessarium judicatur. Idcirco nostram quoque opellam de studio Linguae Hebrææ Inchoando de industria inscripsimus, ut ulteriori ejus perfectioni, maturis demum annis adquirendæ, justum relinqueremus locum, quod tamen ita accipi nolumus, ac si intra jejunam præceptorum Grammaticorum notitiam, aut ex languem perpaucorum capi-

tum

tum Biblicorum resolutionem subsistere juberemus gregarios Theologiæ Studiosos. Quin potius persualissimum habeamus, eos & posse & debere integrum codicem Hebræum pedetentim perlustrare, & singula seorsim vocabula ita pensitate, ut fidem versionum quodammodo examinare valeant. In hoc vero ita versentur necesse judicamus, ut initio talem sequantur cognitionem, qualem ab ingeniis adhuc immaturis sperare licet, exactam scilicet peritiam sectaturi, cum vires majoribus difficultatibus pares nacti fuerint, ut tandem præcipua saltem capita religionis ex fontibus irrigare queant, nec opus habeant quid pro quo in gravissimo fidei negotio adumere, quod non potest non conscientia recte informatæ tristissima infligere vulnera. Qui vero successu temporis aut ampliores in Ecclesia dignitates tuebuntur, aut nervosam hanc Linguam in Academiis docebunt, eos oportet, facillimis ejusmodi rudimentis difficiliora superaddere molimina, ut tandem exquisitam adsequantur notitiam.

§. VIII.

Qui singula hæc momenta rite perpenderit, haud difficulter perspiciet, omnibus Theologiæ studiosis prius addiscenda esse Hebraica, quam vel Græca vel Latina adgrediantur. Sed non dum omnia exhaustimus argumenta, quibus verissima hæc sententia roborari poterit. Si igitur verum singularum scopum investigaverimus, nullum erit dubium, quin dictis multum adjiciatur ponderis. Linguarum enim Sacrarum, quales Hebræa atque Græca sunt, facultatem
ideo.

ideo necesse habent comparare, ut salientes Scripturæ fontes consulere valeant, nec sanctissima, religionis dogmata ex vapidis versionum lacunis, cum maximo erroris periculo & intelicissimo certitudinis detrimento, torbillare cogantur; Latinam vero Linguam eum in finem præcipue discunt, ut alia quæcunque scripta, quæ minoris sunt necessitatis intelligere queant. Præterea Latina ex Græca, hæc vero ex Hebraica, tanquam filia ex matre prognata est. Hebraica igitur primum, Græca secundum & Latina tertium postulat locum, adeo ut qui, natura plane invita, inevitabilem hunc ordinem invertunt, similem committant errorem, ac si matri natam & utrique nepticulam præponerent. Qui vero Linguæ Hebrææ insuper Germanicam, Gallicam, Italicam & Anglicam præmittunt, tantundem faciunt, ac si augustissimæ cuidam Reginæ peregrinas servulas anteponerent. Quod si quis adhuc ambigere possit, utrum Hebraica Græcæ jure anteponi debeat, is cogitet velim, Græcismum Evangelistis & Apostolis usitatum, majorem sui partem, genuinum spirare Hebraicum, vocibus æque ac phrasibus sensibilem quasi odorem exinde trahentibus, adeoque sine prævio ejus auxilio adcurate addisci non posse. Nec est quod nobis objicias, Linguam Hebræam ideo Latinam supponere, quod præcepta ejus grammaticalia, omnia quoque Lexica & reliqua tironum subsidia Latino idiomate exarata sint. Nam in promptu est responso, facillimo etiam negotio, commodissimam aliquam Grammaticam & præstantissimum quoddam Lexicon in Svecanæ Linguam converti posse a perito artis Magistro.

præ

Præterea verè possumus adfirmare, quod plerique Hebræorum idiotismi multo facilius Svecano, quam Latino idiomate repræsentari, si non exhauriri, possint. Ratio in promptu. Nam primum quidem vernacula nostra arctiorem quandam familiaritatem cum antiqua Hebræorum Lingua collic, ob veterem gentis utriusque cognationem & incorruptum idiomatum genium. Nam Svecana, nullis Sophistarum tricis depravata, naturalem spirat simplicitatem more Hebræicæ, contra vero Latina, ab ineptis his magistris luxata, inconsultum quoddam artificium redolet. Et quamvis Dramatica Latinorum scripta nativum ostendant genium, adeoque exprimendis Hebræorum idiotismis quodammodo aptiorem exhibeant dictionem; hæc tamen tantum abest, ut novelli Latinitatis studiosi consulant, ut potius nihil ipsis sapiat, nisi quod innumeris turgeat callopismis & a nativo sermonis genio longius recedat. Nostra vero Lingua, etsi recentioribus his temporibus edocta sit adfectatas aliarum argutias imitari, usus tamen quotidianus amabilem servat ingenuitatem, cui multi viri docti eximium statuunt pretium, nulli parcentes labori, ut suaviores ejus saporem omnibus commendent. Nullum igitur dubium superesse potest, quominus plurima, quæ ad Hebraismum rite propinandum faciunt, Svecice, quam Latine, commodius inculcari queant ab omnibus istis doctoribus, qui Patriæ nostræ natales debent. Atque sic sufficienter demonstratum existimamus, studium Lingvæ Hebrææ maturius inchoandum esse. Manum igitur de tabula,

DEO SOLI GLORIA.

